

ASOS JOURNAL

The Journal of Academic Social Science

Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 6, Sayı: 86, Aralık 2018, s. 312-321

Yayın Geliř Tarihi / Article Arrival Date

30.11.2018

Yayınlanma Tarihi / The Publication Date

31.12.2018

Öğr. Gör. Gülser AKTAN

Bursa Uludağ Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Resim Bölümü
aktangulser@gmail.com

DADA VE POP SANAT ARASINDAKİ TEKNİK VE FELSEFİ İLİŐKİ

Öz

Dada ve Pop Sanat arasındaki teknik ve felsefi iliŐkiyi araştıran bu çalışmada amaç, Neo- Dada tanımlamasıyla Pop Sanat'ı, Dada ile ilişkilendirmek isteyen görüŐlere karşı, Dada'nın Pop Sanat'tan farkını ortaya koymaktır. Bu amaçla Pop Sanat ve Dada sanatçılarının çalışmaları karŐılaŐtırılmıŐtır. Aynı zamanda sanatçıların kendi çalışmaları hakkında getirdikleri yorumlara yer verilip, sanatlarının temelinde felsefi olarak ne gibi farklılıklar olduğu tespit edilmiştir. Kitap, makale, mektup, galeri etiketleri gibi kaynaklar araŐtırılmıŐtır. AraŐtırma sonucu, Dada ve Pop Sanat'ın ortaya çıkış tarihleri; ilgili sanatların hangi sosyolojik, politik ve ekonomik ortamda belirdiği ortaya konduğunda, bu iki sanat arasında büyük farklar belirlenmiŐtir. Pop Sanat, tketicim kültürünün ticari markalar, pop mzık, Hollywood filmleri gibi kolayca tanınan imajları nesne olarak kullanmıştır. Dada sanat nesnesi ise atık malzemelerden oluşmuş, genel kullanıma ait, marka ve reklam çaėrıŐımı yapmaktan uzak nesnelerdir. Pop Sanat sanatçıları tketicim kültürünü onaylamaları ve hayranlıklarını dile getirmeleri bakımından var olanı pekiŐtirici durumdadır. Bu bakımdan Dada ve Pop Sanat'ın, Neo-Dada ismi altında, birlikte anılmamaları gerektiği sonucuna varılmıŐtır.

Anahtar kelimeler: Dada, Pop Art, Neo-Dada, Andy Warhol, Marcel Duchamp.

TECHNICAL AND PHILOSOPHICAL RELATIONSHIP BETWEEN DADA AND POP ART

Abstract

The aim of this study that research the technical and philosophical relationship between Dada and Pop art. Against the definition of Neo-Dada which want to establish a connection between Pop Art and the Dada is to show that Dada's difference from Pop Art. For this purpose, the works of Pop Art and Dada artists were compared. At the same time, there are comments about the artists' own work and it has been determined what differences are their philosophically. Sources such as books, articles, letters, gallery labels have been searched. The outcome of the research, Dada and Pop Art's emergence dates. there are big differences between these two arts when determined the sociological, political and economic environment from which it emerges. The fact that Pop Art's attempt to establish an interest in Dada with the definition of Neo-Dada has been tied to the use of ready-made objects. Pop Art has used easily recognizable images as objects from consumer culture, such as trademarks, pop music, Hollywood films. The Dada art object is made up of waste materials, belonging to general use that not interested in branding and advertising. Pop Art artists, because they admire the consumption culture, are affirmative and reinforcing. In this respect, Dada and Pop Art came to the conclusion that they should not be mentioned together under the name of Neo-Dada.

Keywords: Dada, Pop Art, Neo-Dada, Andy Warhol, Marcel Duchamp.

Giriş

2. Dünya Savaşı sonrası galip ülkelerde özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nde ekonomik olarak büyük bir rahatlama görülmüştür. Alım gücünün artmasından dolayı televizyon, çamaşır makinası, elektrikli süpürge, otomobil gibi insan hayatını kolaylaştıran ürünlerin üretiminde artış olmuştur. Üreticiler kendi marka ve mallarını satmak için reklam sektöründen destek almış ve televizyon bu amaca hizmet eden en yaygın araç olmuştur. 1950'lerin ortalarından itibaren Amerika ve İngiltere'de reklam sektöründe çalışan bazı sanatçılar ve Pop Sanat şemsiyesi altına girecek diğer sanatçılar, tüketim kültürünün yeni sosyal yapıyı oluşturmaya başladığını fark etmişlerdir. Tüketim kültüründen ilham alan bu sanatçılar, 1940'lardan itibaren Amerika'da baskın sanat eğilimi haline gelmiş Soyut Sanat'a karşı olmuşlardır.

Pop Sanat'ın, reklam sektöründen olduğu gibi aldığı imajlar ile Dada'nın Hazır Nesne'si arasında benzerlik olduğu ileri sürülerek Pop Sanat, Neo-Dada kapsamında gösterilen sanat akımlarından biri olarak tarif edilmiştir (Antmen, 2009: 175). Ancak Pop Sanat ve Dada eserleri karşılaştırıldığında Pop Sanat eserlerinin Dada ruhuyla yapılan eserlerle hiçbir ilgisi olmadığı sezilmektedir. Bu çalışma Pop Sanat ve Dada arasında kurulması istenen bağın ne kadar doğru olup olmadığını sorgulanması gereğiyle yapılmıştır.

1.DADA

Dada, 1916-1923 yılları arasında Avrupa ve Amerika'da etkili olmuş bir sanat hareketidir. Dada sanatına dâhil olmuş sanatçılar Dada'nın bir sanat akımı olmasından çok sanat karşıtı hareket olduğunu belirtmişlerdir. Buna sebep ise 1. Dünya Savaşı'dır. Savaşın ve beraberinde

gelen dehşet verici olaylar sebebiyle, dünyayı savaşa sürükleyen dünya halini, protesto etmek istemişlerdir. Cephede hayatını kaybeden insanlar varken, geleneksel sanat da hayatını kaybetmeli, yıkılmalı, parçalanmalıdır. Savaş karşıtı sanatçı, düşünür ve bilim insanlarının bazıları, savaş başladıktan sonra Amerika ve Avrupa'nın tarafsız ülkesi İsviçre'ye gitmiştir. Dolayısıyla Dada hareketinin başladığı ilk yer 1916'da İsviçre olmuştur (Hodge, 2013: 116).

I. Dünya Savaşı patlak verdiğinde can derdine düşen savaş karşıtları çil yavrusu gibi sağa sola dağıldı. En yakın yer İsviçre idi...Zürih'te toplananların neredeyse hepsinin ortak dili Almancaydı. Francis Picabia (1879-1953) ve Marcel Duchamp (1887-1968) ise soluğu uzak bir yerde – Amerika'da- aldılar. Sanat tarihinde *dada* olarak anılacak anlayış, Zürich ve New York'ta eşzamanlı (ancak birbirinden habersiz) bir şekilde, böyle bir dönemde doğmak üzereydi (Yılmaz, 2013: 144-145).

Alıntıdan da anlaşılacağı gibi içinde bulunulan sosyolojik ve siyasal ortam sanatçıları benzer bir eğilime, farklı coğrafyalarda benzer felsefi düşünüş ve sanatsal biçime itmiştir. Aralarında dansçı, aktör, müzisyen, yazar, şair ve ressamların bulunduğu bu kişiler tek bir sanatsal üsluba dahil olmamış ve sanat disiplinleri arası sınırları da yıkmışlardır. Dada, Batı medeniyetinin ilerlemesinin sonuçları arasında olan 1. Dünya Savaşı yüzünden, Batı medeniyetinin var olan tüm kurallarını yıkmak istemiştir. Bu sebeple dertleri sanat yapmak olmamış aksine yerleşik sanat kurallarını yıkmış ve hayranlık verici eser üretmekle ilgilenmemiştir. Dada sanatçılarının yaptıkları çalışmalar şok edici, yıkıcı ve protesto edici olmuştur. "Ball, o yıllarda aralıksız tuttuğu günlükte, hem sanat eseri imal etme düşüncesine karşı çıkıyor hem de sanatsal tat denen şeyin aşılması ve dilin tahrip edilmesi gerektiğini belirtiyordu ki bu yaklaşım Duchamp'inkine çok benziyordu" (Yılmaz, 2013: 146).

5 Şubat 1916'da, Zürich'e gelmiş sanatçılar topluluğunun performanslarını sergileyecekleri ve bir araya gelebilecekleri yer olarak Voltaire Kabera'sı açılır. Kurucular arasında Alman şair ve dramatörü Hugo Ball, ortağı Emmy Hennings (Alman dışavurumcularıyla bağları olan oyuncu, şarkıcı ve şair), Romanya'dan Janco kardeşler (Marcel, Jules ve Georges), Arthur Segal ve Tristan Tzara'dır (Sandqvist, 2006, 3.pargf.). Sadece beş ay süren kaberede, klasik müzik, popüler şarkılar, soyut dans için Rus balalaika ezgileri, konferanslar, manifestolar ve şiir okumaları sunulmuştur (Shipe, 2017: 3).

1919'da Zürich Dada sanatçıları arasında görüş ayrılıkları oluşmuştur. Bir tarafta Arp ve Jango diğer tarafta Tzara vardır. Arp ve Jango'yu takip edenler politik mücadeleye devam etmeyi, Tzara'yı takip edenler ise politikadan uzak kalmayı tercih etmiştir (Yılmaz, 2013: 148).

Savaştan kaçan veya sürgün edilen Avrupalı sanatçıların diğer bir sığınağı New York'tur. New York'ta, Zürich'tekine benzer bir sanatsal hareket, Amerikalı fotoğraf sanatçısı Alfred Stieglitz'in 291 isimli galerisinde şekillenmiştir. Avangard sanatın savunucularından olan Stieglitz ve Walter ve Louise Arsenberg, Avrupa'dan gelen sanatçılarla iletişim içinde olmuştur. Stieglitz ve Arsenberg çevresindeki sanatçılar, New York Dada sanat hareketini başlatmışlardır. Bu sanatçılar arasında en tanınanları Fransız Marcel Duchamp ve Francis Picabia'dır (Hopkins, 2006: 27-29).

Dada Almanya'da, Berlin, Hannover ve Köln şehirlerinde, Amerika ve İsviçre'dekinden daha politik bir şekilde gelişmiştir. Dada 1918'de Berlin'de, Zürich'ten gelen Richard Huelsenbeck öncülüğünde belirlemiştir. Almanya'nın 1. Dünya Savaşı'nda yenilmesi, Fransa ve Belçika'ya savaş tazminatı ödeme durumu yüzünden ekonomik olarak çökmüş olması, yönetimdeki partinin muhalefete karşı sert yöntemler uygulaması gibi sebeplerden, Berlin Dada'sı daha politik olmuştur. Sanatçıları arasında Walter Mehring, Wieland ve Helmut (John) Heartfield, Geor-

ge Grosz, Raoul Hausmann, Hannah Höch, Johannes Baader, Kurt Schwitters, Max Ernst ve Alfred Grunewald gibi sanatçılar vardır (Hopkins, 2006: 30-33).

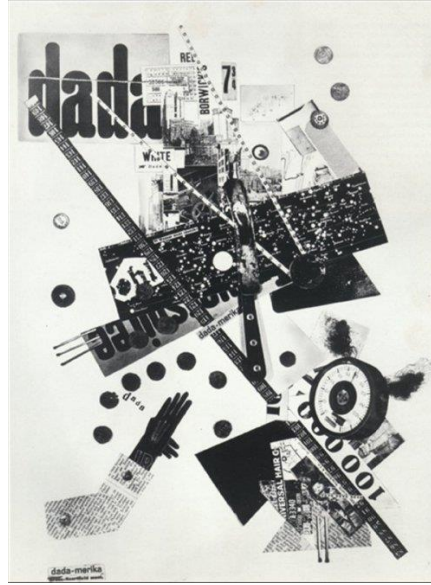
Dada, Fransa'da 1919'da Francis Picabia'nın ülkesine dönmesiyle başlar. Paris'i ziyarete gelen Duchamp ve Picabia'nın sanata yaklaşımlarını takdir eden şair Andre Breton ve çevresi, Dada'ya yönelmiştir. 1920 sonrası Breton, Dada hareketinden uzaklaşıp kendisinin öncülüğünü yapacağı başka bir sanat anlayışına (sürrealizm) yönelir (Hopkins, 2006: 34-35).

1.1.Dada sanatçılarının görsel sanat alanında kullandığı teknikler

Dada sanatçıları bir araya getiren şey, Empresyonizm, Kübizim akımlarında olduğu gibi üslup birliğinden ziyade, benzer dünya görüşleridir. Bu görüş, rasyonel aklın, insanlığı çöküşe götürdüğü üzerinedir. Dada sanatçıları, bilimsel dünya görüşü temelindeki modernizmin sanat dahil tüm yapılarına karşı yıkıcı, alaycı ve eleştirel yaklaşmıştır. Dada sanatçıları bu bakımdan sanatsal tavırlarını ortaya koyarken bir değil ama birçok sanat tekniğini kullanmaktan çekinmemişlerdir. Ortak düşünen ama farklı tekniklerle çalışan sanatçıların, kullandığı tekniklerin başlıcaları kolaj, fotomontaj, hazır nesnelere, asamblaj ve performanslardır.

1.1.1.Kolaj

Kolaj, Kübizim'in öncü sanatçılarından, Georges Braque ve Pablo Picasso tarafından geliştirilmiş bir tekniktir. Kolaj, kâğıt, kumaş, fotoğraf, gazete gibi iki boyutlu, gündelik yaşamın sıradan nesnelere, yüzey üzerindeki kompozisyonuna dâhil edilmesiyle yapılmaktadır.

Görsel 1: George Grosz ve John Heartfield, Dada-merica, 1919, fotoğraflar, tipografi, saç, kibrit, 26 x19 cm.

Görsel 1 de Dada sanatçılarından George Grosz ve John Heartfield'in birlikte yaptıkları bir çalışma görülmektedir. Grosz ve Heartfield'in, ortaklaşa gerçekleştirdikleri kolajlarla, Schopenhauer gibi filozofların sanatçıyı "deha" olarak tanımladığı felsefi düşüncelere karşı çıktıkları söylenebilir. "İradenin kendisini en üst seviyede bir deha ya da deha sanatçı aracılığıyla gösteriyor olması bir dehanın ya da bir sanatçının ya da bir deha sanatçının iradeyi yani varlığın gerçekliğini sanat aracılığıyla ortaya koyması demektir" (Coşar, 2009: 34). Alıntıdan da anlaşılabilir.

cağı üzere Alman filozof Schopenhauer sanatçıya özel bir statü kazandırmıştır. İki sanatçının birlikte yaptığı kolajlar, biricik eseri, biricik deha sanatçının yapabileceği görüşünü yıkmaktadır.

1.1.2.Fotomontaj

Fotoğraflarla oluşturulmuş kolaj, fotomontaj olarak tanımlanır. Fotomontaj tekniği ilk olarak 1915 te Dadaistler tarafından 1. Dünya Savaşı'nı protesto etmek için kullanılmıştır. Daha sonra Sürrealistler ve 1923'te Rus konstrüktivist Aleksander Rodchenko tarafından kullanılmıştır. (TATE).

Dada sanatçıları, kelimelerin ve görsellerin masum insanları savaş gibi korkunç gişirimlere nasıl gönüllü yapabildiğini fark etmişlerdir. Gerçekler, fotoğrafla yapılan propagandalarla topluma farklı yansıtılmıştır. Bu duruma Alman Dada sanatçıları fotomontajla cevap vermişlerdir. Raoul Hausmann ve Hannah Höch fotomontaj tekniğinde öne çıkmıştır. Hausmann insanın makineleşmesine gönderme yapan çalışmalar yapmıştır (Willette, 2011: 9. prgf). Höch ise Almanya'nın içinde bulunduğu siyasal, politik durumu vurgulayan ve eleştiren çalışmalar yapmıştır (Höch, 1996: 60).

1.1.3. Hazır nesne

Duchamp, New York'ta sergilediği, günlük yaşam içinde kullanılan, sanatsal olmayan endüstriyel malzemelere hazır-nesnelere (readymades) tanımını yapmıştır (Hodge, 2013: 118). Farklı şekillerde, kaide üzerine yerleştirilmesiyle, gerçek kullanım alanından koparılıp sanat alanına sokulan bu nesnelere, Dada'nın şok etme, absürt, ironi, mizah gibi amaçları için etkili bir sanatsal malzemeye dönüşmüşlerdir.

1.1.4.Asamblaj (birleştirme tekniği)

Üç boyutlu kolaj olan asamblaj tekniğini Picasso, 1912 den itibaren kübist konstrüksiyonları için uygulamaya başlamıştır. Dada sanatçılarından Kurt Schwitters, 1918'de hurdaya çıkmış ya da atılmış malzemeleri kullanarak "merz" olarak adlandırdığı asamblaj çalışmalarını yapmaya başlamıştır (TATE).

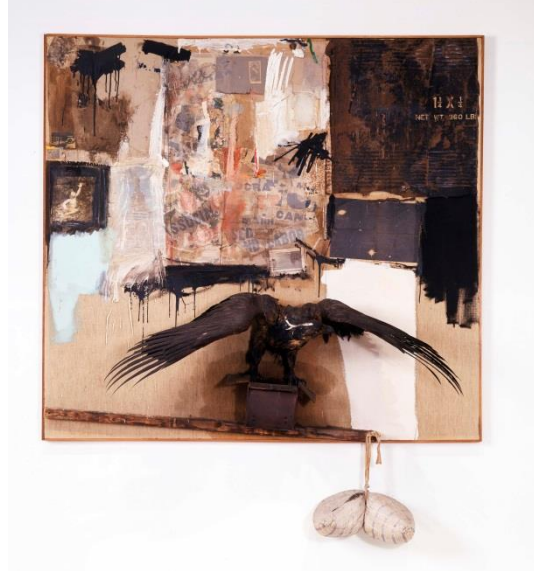
1.1.5. Performans

Performans sanatı tiyatro, müzik ve görsel sanatların birleşiminden oluşur. Fütürist sanatçıların, Dada sanatçılarından daha önce kullandığı bir sanatsal dildir. Dada sanatçıları savaş eleştirisini yaparken halkın dikkatini, propaganda, hareketli görüntüler ve dinamizm içindeki gösterileriyle çekmeye çalışmışlardır (Hodge, 2013, 119). Fütürist performansla Dada Performans arasında düşünsel farklar vardır. Fütürizmin aksine Dada, anti militarist, teknoloji karşıtı ve ilkel olana eğilim içinde olmuştur.

2. NEO-DADA

Neo-Dada, 1950'li yılların sonlarında ve 1960'lı yıllarda çoğunluğu New York'ta olan, deneysel çalışmalar yapan bir grup sanatçı işleri için söylenmiştir. Neo-Dada sınıflamasına Yeni Gerçekçiler, Sitüasyonistler, ve Pop sanatçıları gibi gruplar dahil edilmiş ve sadece bir gruba özgü sınıflama olarak görülmemiştir. O sıralarda geçerli sanatsal eğilimi, biçimde ve renkte saflık, sadelik üzerinedir (Postpainterly Abstraction). Ama Neo-Dada sanatçıları geçerli sanat eğiliminin aksine çeşitli malzemelerden oluşan, anlaşılır ve medya ile ilgisi büyük eserler üretmişlerdir. Bu eserler, soyut sanatın ağır felsefesine karşı, hemen tanınabilen imajlar ve ince zekâ gerektiren mizah içermektedir. Robert Rauschenberg, Jasper Johns, Larry Riven, John

Chamberlain, Richard Stankiewicz, Lee Bontecou, Jim Dine ve Claes Oldenburg gibi sanatçılara göre sanat, geniş, kapsayıcı, sıradan gerçekliğin ve popüler kültürün sanatsal olmayan malzemeleriyle oluşturulmalıdır. Neo-dada sınıflamasına giren sanatçılar Pablo Picasso'nun ve Kurt Schwitters'in kolajlarından, Duchamp'ın hazır nesnelere, sürrealistlerin gündelik nesnelere değişime uğratmalarından vb. etkilenmişlerdir (Dempsey, 2005: 201-202).

Görsel 2: Robert Rauschenberg Kanyon,1959, Combine (birleşik resim), 207.6 x 177.8 x 61 cm

Görsel 2'de Kanyon isimli eser, Rauschenberg'in "Combine" lerinden biridir. Combine, Rauschenberg'in resim, kolaj, asamblaj özelliklerini birleştirerek 1954-64 yılları arasında yaptığı eserleri tanımlamak için kullandığı bir terimdir. Kanyon isimli çalışmada, yağlı boya, kalem, kağıt, metal, fotoğraf, kumaş, ahşap, tuval, düğmeler, ayna, doldurulmuş kartal, karton, yastık ve boya tüpü kullanılmıştır. Kanyon, resim ve buluntu nesnelere bir arada kullanımından oluşmuş bir çalışmadır. Rauschenberg, buluntu malzemeleri, New York sokaklarında gezerken gözüne çarpan atılmış malzemeleri toplayarak, sanatsal çalışmaları için kullanmıştır. Kanyon isimli çalışmanın merkezinde bulunan doldurulmuş kartal da sanatçının bir arkadaşı tarafından, bir binanın koridoruna atılmış eşya birikintisi arasından bulunmuş ve Rauschenberg'e verilmiştir (Sonnabend, MoMA galeri etiketi). Neo-Dada için tipik olan bu çalışma, günlük yaşamın atık malzemeleri ve hazır nesne kullanımı ile oluşturulan asamlaja, soyut dışavurumcu tarzda fırça vuruşları eklenmesiyle tamamlanmıştır.

Dada sanatçılarının (örn. Kurt Schwitters) uyguladığı kolaj ve asamblaj tekniği, Duchamp'ın sanat alanına soktuğu hazır nesne ile soyut dışavurumcu Pollock tarzı boyama ile Dada, soyut sanatın geçerli sanat kabul edildiği zamana uyarlanmasıyla Neo-Dada olarak gündeme gelmiştir. 1950'lerin sonları ve 1960'larda, Rauschenberg, Jasper Johns ve Larry Rivers gibi diğer sanatçılar, geleneksel sanata karşı çıkmaları ve Dada sanatının tekniklerini kullanmaları bakımından "Neo-Dada" olarak tanımlanmışlardır.

3.POP SANAT

Pop Sanat (Pop Art) terimi "Popüler Sanat"ın kısaltılmış halidir. Pop Sanat, İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri'nde eş zamanlı olarak ortaya çıkmıştır. 2. Dünya Savaşı sonrasında hakim olmuş Soyut Sanat, nesneyi, resim yüzeyinden kaldırmışken Pop Sanat'la birlikte nesne tekrar resme dahil edilmiştir. Bu sanatçıların en tanınmışları Andy Warhol, Roy Lichtenstein,

Görsel 4: Andy Warhol 1962, Tuval üzerine yağlıboya, 209,6 cm × 144,8 cm, Whitney Amerikan Sanatı Müzesi, New York City.

Warhol gibi sanatçıların işlerinin ciddiye alınmasını desteklemek amacıyla küratör ve sanat eleştirmeni olan Lawrence Alloway şöyle demiştir; “Biz bir çok entelektüelin karşı çıktığı ticari kültür standardını bir gerçeklik olarak kabul ettik ve onu ayrıntılarıyla tartışarak hevesle tükettik” (Farthing, 2014: 485). Alloway’un söyleminden yorumla Pop Sanatçıların, Dada sanatçıları gibi içinde buldukları ortama, ekonomik, politik, toplumsal ve felsefik herhangi bir karşı koyuşta bulunmak yerine içinde bulunduğu dinamiklerle uyum içinde oldukları çıkar. Warhol kendi sözleriyle bu tespiti onaylar “Resimlerimi neden böyle yapıyorum? Çünkü bir tür makine olmak istiyorum. Ne yaparsam yapayım, makineleşmiş bir halde yapıyorum ve yapmak istediğim de zaten bu. (...) Sıkıcı şeyler hoşuma gidiyor” (Antmen, 2009: 166).

Pop Sanat sanatçıların, içinde buldukları ortamla barışıklığının farkında olan Duchamp, Pop Sanat’ın Neo-Dadacı olarak anılmasına tepki göstermiştir. Duchamp, Dada akımının tarihini kaleme alan Dadacı sanatçı arkadaşı Hans Richter'e (1888- 1976) yazdığı bir mektupta;

Bugün Yeni Gerçekçilik, Pop Sanat, Asamblaj gibi terimlerle anılan Neo-Dada'nın kökeni Dada'dır düpedüz; bugünün sanatçılarına da kolay bir çıkış yolu oluşturmaktadır. Ben hazır-nesneyi keşfettiğimde estetik olgusunu yerle bir etmeyi amaçlamıştım. Neo-Dadacılar ise benim hazır-nesnelimde estetik güzellik buluyorlar! Şişeliği ve pisuarı meydan okumak için suratlarına fırlatmıştım, ama bak onlar bunları estetik açıdan övüyorlar! (Antmen, 2009: 161).

demiştir.

Duchamp Pop Sanat’ın sadece hazır nesne kullanımı açısından dada ile ilgisini onaylar-ken, felsefi açıdan Dada ile Pop Sanat arasındaki farklardan dolayı Neo-Dada başlığı altında dahi olsa Pop Sanat’a karşı rahatsızlığını dile getirmiştir.

3.1. Pop Sanat’ın Kullandığı Sanatsal Teknikler

Pop Sanat, tek bir sanatsal üsluba bağlı kalmamıştır. Pop Sanat sanatçıları popüler kültür imajlarını kullanmalarıyla aynı başlık altına alınmıştır. Kullandıkları teknikler sanatçının tercihi- ne göre çeşitlilik göstermektedir. “ tek bir süreç, yöntem ya da ortak bir tarza bağlı kalmamış olan Pop Sanat, genellikle güzel sanatlara yabancı olan malzemeler kullanılarak ortaya çıkarılan teksir, baskı, resim, fotoğraf, kolaj ve üç boyutlu yapıtlar gibi uygulamalar içeriyordu”

(Hodge, 2013: 171). Pop Sanat teknikleri arasında Dada'nın tekniklerinden yeni olanı çoğalma amaçlı kullanılan baskıdır.

3.1.1. Serigrafi

Serigrafi tekniğinde amaç bir çalışmanın birden fazla üretimini sağlamaktır. Baskı, baskısı yapılacak yüzeye, hazırlanmış kalıbın delik kısımlarından, mürekkebin ya da boyanın, akması sağlanarak yapılır. Bu tekniğin avantajı çeşitli yüzeylere kolayca uygulanıp baskı alınabilmesindedir.

Serigrafi baskı, Elek Baskı, İpek Baskı, Şablon baskı olarak da adlandırılır. Pop Sanat sanatçıları arasında özellikle Andy Warhol İpek baskı tekniğini kullanmıştır.

SONUÇ

Dada, rasyonel dünya görüşü sonucu gelişen sanayi toplumunun ekonomik, politik ve sosyal ortamına karşıdır. Pop Sanat ise içinden çıktığı tüketim kültürüyle barışık ve bu kültüre hayrandır.

Dada, Modern dönemin, insanları makineleştirdiği, savaşın sorumlusu olduğunu ileri sürerek değerlerini eleştirip, yıkmak istemiştir. Pop Sanat ise makineleşme, seri üretim ve reklamlarla özdeşleşmek istemiştir. Öyle ki popüler kültür imajlarını olduğu gibi yeniden üretmiştir.

Dada'nın kolaj, hazır nesne ya da performans gibi tekniklerle ortaya koydukları; İroni, alay, absürt ve eleştiri taşıırken, Pop Sanat'ın kolaj, hazır nesne ve serigrafi gibi tekniklerle ortaya koydukları neyi gösteriyorsa odurlar.

Sonuç olarak Dada ve Pop Sanat hem felsefi hem de teknik malzeme temsili bakımından farklıdır. Pop Sanat'ı hazır nesne kullanımı yüzünden Dada ile ilişkilendirmek sırf tuval ve yağlıboya kullandıkları için Rönesans resmini ve Empresyonizm'i ilişkilendirmek gibi olur.

KAYNAKLAR

- Antmen, A. (2009). 20. Yüzyıl Batı Sanatında Akımlar (2. Bs.). İstanbul: Sel Yayıncılık. ISBN 978-975-570-984-8
- Bolton, L. (2002). Artists in Their Time Andy Warhol. London: Franklin Watts Library Edition. ISBN 0-531-12225-5
- Coşar, M. (2009). Schopenhauer'da "Sanat"ın Anlamı Üzerine. Journal of World of Turks. 1(2). 31-41 <http://www.dieweltdertuerken.org/index.php/ZfWT/article/view/50/mcosar> Erişim:24.07.2018
- Dempsey, A. (2005). Styles, Schools and Movements: Encyclopaedic Guide to Modern Art. London, United Kingdom: Thames & Hudson Ltd. ISBN10 0500283761 ISBN13 9780500283769 <http://faculty.winthrop.edu/stockk/contemporary%20art/styles%20neo%20dada001.pdf> Erişim:19.07.2018
- Farthing, S. (2014). Sanatın Tüm Öyküsü (G. Aldoğan ve F. C. Çulcu, Çev.) (2. Bs.). İstanbul: Hayalperest Yayınevi. ISBN 978-65-63346-2-7
- Höch, H. (1996). The Photomontages of Hannah Höch. Minneapolis: Walker Art Center. ISBN 0935640525

- https://www.moma.org/documents/moma_catalogue_241_300063171.pdf Erişim: 27.07.2018
- Hodge, S. (2013). Gerçekten bilmeniz gereken 50 sanat fikri (E. Gözgülü, Çev.). İstanbul: Domingo. ISBN: 978-605-4729-16-6
- Hopkins, D. (2006). Dada ve gerçeküstücülük (S. K. Angı, Çev.). Ankara: Dost Kitabevi. ISBN: 975-298-263-8
- Krausse, A. C. (2005). Rönesans'tan Günümüze Resim Sanatının Öyküsü (D. Zaptcıoğlu Çev.). Almanya: Literatür. ISBN: 3-8331-1657-9
- Sandqvist, T. (2006). Dada East: The Romanians of Cabaret Voltaire. ISBN: 9780262195072. <https://mitpress.mit.edu/books/dada-east> Erişim:22.07.2018
- Sonnabend, İ. Robert Rauschenberg Canyon,1959 (Galeri etiketi)
<https://www.moma.org/collection/works/165011> Erişim:20.07.2018
- Yılmaz, M. (2013). Moderninden Postmoderne Sanat (2.bs.). Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Shipe, T. (Küratör) (17 Ocak - 28 Nisan, 2017). Documenting dada // disseminating dada isimli UI Kütüphaneleri Uluslararası DADA Arşivi'nden öğeler içeren Dünyanın en kapsamlı Dada hareketi ile ilgili malzeme koleksiyonu sergisi kataloğu. ABD, Iowa: University of Iowa Libraries. https://www.lib.uiowa.edu/gallery/files/2017/01/Dada-Guide-Booklet_HWB_v5.pdf Erişim: 22.07.2018
- Willette, J. (2011). Dada and Photomontage. <https://arthistoryunstuffed.com/dada-and-the-photomontage/> Erişim: 24.07.2018
- <https://www.tate.org.uk/art/art-terms/p/photomontage> Erişim:24.07.218
- <https://www.tate.org.uk/art/art-terms/a/assemblage> Erişim:24.07.218
- GÖRSEL KAYNAKLAR**
- Görsel 1:<http://archives-dada.tumblr.com/post/45024295555/george-grosz-john-heartfielddada-america-1919> Erişim:08.04.2018
- Görsel 2 : <https://www.rauschenbergfoundation.org/art/series/combine> Erişim:20.07.2018
- Görsel 3: https://www.moma.org/learn/moma_learning/andy-warhol-campbells-soup-cans-1962 Erişim: 25.07.2018
- Gör-
sel4:<http://www.wikizero.co/index.php?q=aHR0cHM6Ly9lbi53aWtpcGVkaWEub3JnL3dpa2kvR3JlZW5fQ29jYS1Db2xhX0JvdHRsZXM> Erişim: 25.07.2018